

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 482 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI.....	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELI	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIVAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherari o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatomov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodiv Tal'at Normurodiv o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIқ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhalkova Komila Abdukhalkovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDIDA LIDERLIK TUSHINCHALARI	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	

ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI

Uztemirov Alisher Aktam o'g'li

Toshkent kimyo xalqaro universiteti

Mustaqil izlanuvchisi

Email: alisherustemirov@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffoqligini oshirishda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) ning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda MHXS asosida tuzilgan hisobotlarning ishonchliligi, taqqoslanuvchanligi va investorlarga taqdim etilayotgan axborot sifatini yaxshilashdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, xalqaro tajribalar asosida O'zbekiston ishlab chiqarish korxonalarida MHXSni joriy etishning afzalliklari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rsatib o'tilgan. Natijada, xalqaro standartlarga mos shaffof hisobot tizimi ishlab chiqarish korxonalarining investitsion jozibadorligini oshirishda muhim omil ekanligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy hisobot, xalqaro standartlar, MHXS, shaffoflik, ishlab chiqarish korxonasi, investitsion jozibadorlik, axborot sifati, ishonchlilik, taqqoslanuvchanlik, raqamlashtirish.

Abstract. This article highlights the significance of International Financial Reporting Standards (IFRS) in enhancing the transparency of financial reporting in manufacturing enterprises. The study analyzes the role of IFRS-based reports in ensuring reliability, comparability, and improving the quality of information provided to investors. Furthermore, based on international experience, the paper discusses the advantages of implementing IFRS in manufacturing enterprises in Uzbekistan, identifies existing challenges, and proposes solutions to overcome them. As a result, it is scientifically substantiated that a transparent reporting system aligned with international standards serves as a key factor in increasing the investment attractiveness of manufacturing enterprises.

Key words: financial reporting, international standards, IFRS, transparency, manufacturing enterprise, investment attractiveness, information quality, reliability, comparability, digitalization.

Аннотация. В данной статье раскрыта значимость Международных стандартов финансовой отчетности (МСФО) в повышении прозрачности финансовой отчетности на производственных предприятиях. В исследовании проанализирована роль отчетности, составленной на основе МСФО, в обеспечении надежности, сопоставимости и улучшении качества информации, предоставляемой инвесторам. Кроме того, на основе международного опыта рассмотрены преимущества внедрения МСФО на производственных предприятиях Узбекистана, выявлены существующие проблемы и предложены пути их устранения. В результате научно обосновано, что прозрачная отчетность, соответствующая международным стандартам, является важным фактором повышения инвестиционной привлекательности производственных предприятий.

Ключевые слова: финансовая отчетность, международные стандарты, МСФО, прозрачность, производственное предприятие, инвестиционная привлекательность, качество информации, надежность, сопоставимость, цифровизация.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiyoti ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish, mahsulotlar raqobatbardoshligini oshirish hamda investitsion jozibadorlikni mustahkamlash yo'lida tub islohotlarni amalga oshirmoqda. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida[1] korxonalar faoliyatida ochiqlik, hisobdorlik va moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (MHXS) bosqichma-bosqich o'tish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Mazkur strategiya doirasida 2025-yilga kelib yirik ishlab chiqarish korxonalarining kamida 70 foizi MHXS asosida moliyaviy hisobotlarni tayyorlashi ko'zda tutilgan bo'lib, bu mamlakatda korporativ boshqaruv tizimining sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi PQ–4611-sonli qarori[2]da ham moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlash va investorlar ishonchini oshirish uchun xalqaro standartlarga muvofiq hisob yuritish mexanizmlarini keng joriy etish zarurligi ta'kidlangan. Ushbu hujjat ishlab chiqarish tarmog'ida faoliyat yuritayotgan korxonalarni xalqaro maydonga olib chiqish, ularning kapital bozorlardagi ishtirokini kuchaytirish va xorijiy investitsiyalar hajmini ko'paytirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qilmoqda. Natijada 2024-yil yakunlariga ko'ra, MHXSga o'tgan korxonalar soni 2020-yilga nisbatan 42 foizga oshgan.

Moliyaviy hisobotlarning shaffofligi nafaqat buxgalteriya tizimini zamonaviylashtirish, balki investitsion muhitni yaxshilash, ichki va tashqi investorlar uchun ishonchli ma'lumotlar bazasini yaratish bilan ham bevosita bog'liqdir. Jahon tajribasiga ko'ra, MHXSga o'tgan korxonalarda o'rtacha investitsiya oqimi 15–20 foizga ortgan. Shu bois O'zbekiston ishlab chiqarish sektori uchun xalqaro standartlarga asoslangan ochiq moliyaviy hisobot tizimini shakllantirish strategik zarurat hisoblanadi. 11.09.2023-yilda qabul qilingan "O'zbekiston–2030 strategiyasi"da[3] ham iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida shaffoflikni oshirish, xalqaro standartlarga muvofiq axborot almashinuvi mexanizmlarini joriy etish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilandi. Ushbu strategiyada 2030-yilgacha ishlab chiqarish sohasidagi korxonalarning 100 foizi MHXS asosida hisobot yuritishga o'tishi, raqamli buxgalteriya tizimlari orqali ma'lumotlarning real vaqt rejimida shakllanishi belgilangan.

Bugungi kunda ishlab chiqarish korxonalarida MHXS talablari asosida tuzilayotgan hisobotlar orqali aktivlar, majburiyatlar va daromadlar haqidagi ma'lumotlar aniqligi oshmoqda. Bu esa korxonalarning boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim tahliliy manba bo'lib xizmat qilmoqda. Shuningdek, raqamli texnologiyalar, masalan, ERP va "1C:IFRS" kabi dasturiy platformalar yordamida hisobot jarayonlarini avtomatlashtirish natijasida inson omili ta'siri 30 foizgacha kamaygan.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida shaffoflikni ta'minlash nafaqat korxonalarning ichki boshqaruvini, balki ularning tashqi iqtisodiy hamkorlik imkoniyatlarini ham kengaytiradi. Xalqaro moliyaviy tashkilotlar, jumladan Jahon banki va Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (YETTB), MHXSga asoslangan hisobot yurituvchi korxonalarga nisbatan moliyaviy qo'llab-quvvatlash hajmini 25 foizgacha oshirgani kuzatilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, ishlab chiqarish korxonalarida MHXSni amaliyotga tatbiq etish O'zbekistonning 2022–2026-yillar va 2030-yilgacha bo'lgan strategik rivojlanish maqsadlariga mos keluvchi eng muhim iqtisodiy yo'nalishlardan biridir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

PhD dotsent v.b. Eshonqulov Azamat Abdiraximovich o'z ilmiy izlanishlarida ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy hisobotlarni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) asosida shakllantirish shaffoflik, ishonchlilik va investitsion jozibadorlikni oshiruvchi eng muhim omil ekanligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, MHXSga asoslangan hisobot tizimi korxonalar faoliyatini xalqaro maydonda taqqoslash imkonini yaratadi, bu esa xorijiy investorlar uchun ishonchli axborot bazasini ta'minlaydi. Shuningdek, olim raqamli texnologiyalarni buxgalteriya tizimiga joriy etish orqali hisobot tayyorlash jarayonida inson omilining kamayishi va real vaqt rejimida ma'lumotlar tahlilining kengayishini muhim innovatsion yo'nalish sifatida ko'rsatadi. Eshonqulovning tadqiqotlarida 2022–2026-yillar Taraqqiyot strategiyasi va "O'zbekiston–2030" strategiyasi doirasida MHXSni amaliyotga tatbiq etish ishlab chiqarish sohasining barqaror o'sishi uchun zarur bo'lgan iqtisodiy mexanizmlardan biri sifatida ilmiy asoslab berilgan[4].

Professor To'rayev Abdurahim Nortojiyevich o'z ilmiy izlanishlarida ishlab chiqarish korxonalarida buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlarni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) asosida tashkil etish mamlakat iqtisodiy tizimini globallashtirish talablariga moslashtirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, MHXS korxonalarga nafaqat hisob yuritishning yagona metodologiyasini taqdim etadi, balki ularning iqtisodiy faoliyatini xalqaro miqyosda taqqoslash imkonini ham yaratadi. To'rayevning fikricha, 2024-yildan boshlab O'zbekistonda ishlab chiqarish sohasidagi yirik korxonalarning qariyb 65 foizi MHXSga qisman o'tgan bo'lib, bu tendensiya investitsion jozibadorlikni oshirish, moliyaviy nazoratni kuchaytirish va hisobotlarning shaffofligini ta'minlashda ijobiy natija bermoqda. Shuningdek, olim MHXSni amaliyotga joriy etishda malakali kadrlar tayyorlash va raqamli axborot tizimlarini joriy etish strategik muhim yo'nalishlardan biri ekanini qayd etadi[5].

Professor Ergasheva Shahlo Turg'unovna O'zbekistonda MHXS (IFRS/MHXS)ga o'tish bosqichlarini va ularning amaliy axborot shaffofligiga ta'sirini batafsil tahlil qilgan. U milliy standartlardan xalqaro standartlarga o'tish jarayonida metodologik tayyorgarlik, kadrlarni qayta tayyorlash va axborot tizimlarini modernizatsiya qilish zarurligini ta'kidlaydi hamda MHXS qo'llanilishi moliyaviy hisobot sifatini oshirib, investorlarga ishonchni kuchaytirishini dalillar bilan ko'rsatgan[6].

Christopher Nobes MHXS/IFRS qo'llanilishi orqali hisoblash uslublarida taqqoslanish imkoniyati oshishini va bu orqali moliyaviy ma'lumotlarning xalqaro maydonda ishonchligi yaxshilanadi deb ta'kidlaydi. Shuningdek, u standartlarning tatbiqi mamlakatlarga qarab farq qilishi va ba'zi sohalarda — masalan, ekstraktiv yoki farmatsevtika kabi murakkab sohalarda — qo'shimcha moslashuvlar talab etilishini qayd etadi[7].

Christian Stadler va hamkasblari IFRS talablari ostida amaliyot qanday farqlanishi mumkinligini soha misollarida ko'rsatadi, shu jumladan qaysi holatlarda hisobot talablari qo'shimcha ochiqlikni talab qilishi va shu orqali investorlarga qo'shimcha axborot yetkazilishini ta'kidlaydi. Ularning tadqiqotlari standartlar amaliyoti va statistik natijalar asosida shaffoflik va taqqoslanish darajasini baholaydi[8].

A. Johri boshchiligidagi empirik tadqiqotlar MHXSga o'tish moliyaviy hisobot sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini — masalan, hisobot sifatining oshishi va investitsiya oqimining ortishi — ko'rsatadi. Ularning 2024 yildagi maqolalarida MHXS va ichki nazorat tizimlari o'zaro ta'siri, shuningdek sohaga xos omillar moderator sifatida qanday ishlashi tahlil qilingan[9].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirishda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) ning amaliy ahamiyatini o'rganish uchun tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, induktiv va deduktiv tahlil uslublaridan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi O'zbekistonning 2022–2026-yillar Taraqqiyot strategiyasi va “O'zbekiston–2030” strategiyasida belgilangan iqtisodiy islohotlar asosida shakllantirilib, unda milliy va xalqaro buxgalteriya standartlari o'rtasidagi farqlar, ularning korxona faoliyatiga ta'siri hamda axborot shaffofligi darajasi o'rganilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirish bevosita MHXSni joriy etish darajasiga bog'liqdir. 2022–2026-yillar Taraqqiyot strategiyasi doirasida hisobot tizimini xalqaro talablar asosida modernizatsiya qilish ishlari bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. 2024-yil yakunlariga ko'ra, yirik ishlab chiqarish korxonalarining 68 foizi, o'rta korxonalarning 47 foizi va kichik ishlab chiqaruvchilarning 25 foizi MHXS talablari asosida hisobot tayyorlagan. Bu ko'rsatkich 2020-yilga nisbatan o'rtacha 2,1 baravar o'sishni ifodalaydi. Natijada, investorlar ishonchi va kapital jalb etish hajmi ham sezilarli darajada oshgan. Masalan, MHXSga o'tgan korxonalarning xorijiy investitsiyalar hajmi 2023-yilda 17 foizga, 2024-yilda esa 23 foizga ko'paygan.

Moliyaviy shaffoflikning oshishi natijasida ishlab chiqarish korxonalarida ichki nazorat, aktivlar qayd etilishi va daromadlar hisobi aniqroq shakllangan. Bu esa nafaqat boshqaruv qarorlarining sifatini yaxshiladi, balki milliy iqtisodiyotda korporativ boshqaruv standartlarini kuchaytirdi. 2030-yil strategik yo'nalishlariga muvofiq, 2030-yilgacha ishlab chiqarish sektorining 100 foizi MHXS asosida hisobot yuritish tizimiga o'tishi rejalashtirilgan.

Quyidagi jadvalda 2020–2025-yillar oralig'ida MHXSni joriy etgan ishlab chiqarish korxonalari soni va shaffoflik ko'rsatkichlari dinamikasi keltirilgan (1-jadval).

1-jadval. 2020–2025-yillarda ishlab chiqarish korxonalarida MHXSni joriy etish va shaffoflik ko'rsatkichlari (foizlarda)

Yil	MHXS joriy etgan korxonalar (%)	Xorijiy investitsiya o'sishi (%)	Auditorlik xulosasi ishonchligi (%)	Moliyaviy axborot ochiqqligi (%)	Soliq aniqligi (%)	Rentabellik o'sishi (%)	Kadrlar malakasi (%)
2020	22	8	61	55	60	4.2	48
2021	31	11	68	60	65	4.6	53
2022	45	15	73	69	70	5.1	59
2023	58	17	78	75	75	5.8	66
2024	68	23	84	82	81	6.3	72
2025 (prognoz)	80	29	89	88	85	6.9	78

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, MHXSni joriy etgan korxonalar sonining oshishi bilan bir qatorda moliyaviy axborotlarning ishonchliligi, shaffoflik indeksi ham izchil o'smoqda. Bu holat, o'z navbatida, korxonalar faoliyatining xalqaro miqyosda taqqoslanishini osonlashtiradi va investorlar uchun yanada ishonchli va aniq axborot taqdim etilishini ta'minlaydi. Natijada, buxgalteriya tizimining modernizatsiyasi, shaffoflikni oshirish va moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq tayyorlash korxonalarning raqobatbardoshligini oshirib, mamlakat investitsion muhitining sifatini yaxshilaydi (2-jadval).

2-jadval. MHXS asosida hisobot yurituvchi va yuritmayotgan korxonalar o'rtasida investitsion farqlar (2024-yil holatiga)

Ko'rsatkichlar	MHXS asosida hisobot yurituvchi korxonalar	Milliy standart asosida hisobot yurituvchi korxonalar	Farq (%)	Iqtisodiy natija
O'rtacha yillik investitsiya hajmi (mlrd so'm)	520	340	+53	Investitsion oqim yuqori
Auditorlik xulosasi ijobiy bahosi (%)	88	65	+23	Ishonchlilik oshgan
Rentabellik darajasi (%)	6.3	4.7	+34	Samaradorlik oshgan
Moliyaviy risklar kamayishi (%)	21	34	-13	Risk boshqaruvi yaxshiroq
Investorlar ishonch indeksi	82	58	+41	Investor ishonchi mustahkam

Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, MHXS asosida hisobot yurituvchi ishlab chiqarish korxonalari iqtisodiy ko'rsatkichlari milliy standart asosidagilarga nisbatan ancha yuqori. Bunda investitsion oqim hajmi 53 foizga, rentabellik esa 34 foizga ortgan. Bu holat xalqaro standartlarning korxona imijiga va investor ishonchiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini isbotlaydi. Yuksalgan investitsion oqim va rentabellik ko'rsatkichlari, shuningdek, shaffof va ishonchli moliyaviy hisobotlarni taqdim etishning korxona faoliyatiga qanday ijobiy ta'sir ko'rsatishini yaqqol ko'rsatmoqda. Bu esa xalqaro standartlar asosida moliyaviy hisobot yuritishning mamlakat iqtisodiyoti uchun strategik ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi (3-jadval).

3-jadval. MHXS joriy etilgan korxonalarda raqamlashtirish darajasi va samaradorlik (2024-yil holatiga)

Ko'rsatkichlar	2022-yil (%)	2023-yil (%)	2024-yil (%)	O'sish (%)	Natija
Raqamli hisobot tizimidan foydalanuvchilar	55	68	76	+21	Jarayon avtomatlashtirildi
Xato va takroriy yozuvlar kamayishi	19	13	9	-10	Hisob ishonchliligi oshdi
Hisobot tayyorlash tezligi (kun)	14	10	7	-7	Tezkorlik yaxshilandi
Axborot almashinuvi samaradorligi	64	74	83	+19	Tizimlar integratsiyasi kuchaydi
Resurslardan foydalanish samaradorligi	71	77	85	+14	Xarajatlar kamaydi
Umumiy iqtisodiy samaradorlik indeksi	60	68	78	+18	Shaffoflik bilan bog'liq o'sish

Ushbu jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, MHXS asosida hisobot yurituvchi korxonalarda raqamli transformatsiya jarayonlari tez sur'atda rivojlanmoqda. Natijada hisob-kitobdagi xatoliklar kamaygan, ma'lumotlar tezroq shakllanmoqda va resurslardan foydalanish samaradorligi oshgan. Yuqoridagi uch jadvaldan ko'rinib turibdiki, MHXSga asoslangan hisobot tizimi ishlab chiqarish korxonalarda nafaqat axborot shaffofligini, balki iqtisodiy samaradorlikni ham sezilarli darajada oshiradi. Raqamli buxgalteriya tizimlari, xalqaro hisobot metodologiyasi va auditorlik nazorati uyg'unlashgan holatda faoliyat yuritgan korxonalarda umumiy iqtisodiy o'sish 18–25 foiz diapazonda qayd etilgan. Shu bois, MHXSni 2030-yilgacha to'liq joriy etish mamlakat sanoat tarmog'ining raqobatbardoshligini oshirish, investitsiyalar oqimini kengaytirish va korporativ boshqaruvni mustahkamlashning asosiy omillaridan biri sifatida qaralmoqda.

Hozirgi kunda O'zbekiston ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy hisobotlarni MHXS asosida yuritish jarayonida bir qator tizimli va amaliy muammolar mavjud. Bu masalalar hal etilganda, buxgalteriya kadrlarining xalqaro standartlar bo'yicha bilim va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish orqali moliyaviy ma'lumotlarning sifati va taqqoslanuvchanligini yanada oshirish mumkin. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarni kengaytirish va avtomatlashtirilgan hisobot tizimlarining to'liq integratsiyasi orqali shaffoflikni yanada yaxshilashga erishish mumkin. MHXSning milliy qonunchilik bilan muvofiqlashishi hamkorlikni kuchaytiradi va amaliyotda to'siqlarni bartaraf etishga yordam beradi, shu bilan birga, investitsion jozibadorlikni oshiradi.

Muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi takliflar amalga oshirilsa, ijobiy natijalarga erishish mumkin. Birinchidan, moliyaviy hisobotlarni MHXS talablari asosida tayyorlaydigan mutaxassislar uchun malaka oshirish kurslari va xalqaro sertifikatlash tizimlarini (masalan, ACCA, CPA) keng joriy etish zarur. Ikkinchidan, raqamli hisobot platformalarini va sun'iy intellektga asoslangan buxgalteriya dasturlarini qo'llash, ma'lumotlar aniqligini ta'minlaydi va inson omilini kamaytiradi. Uchinchidan, MHXSni milliy qonunchilikka moslashtirish uchun Moliya vazirligi huzurida maxsus metodologik markaz tashkil etish, o'tish jarayonini samarali boshqarishga imkon yaratadi. 2024–2026-yillarda MHXSga o'tuvchi korxonalar ulushining yildan-yilga oshishi, mamlakat iqtisodiy ochiqqligini mustahkamlash va investor ishonchini kuchaytiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirishda Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (MHXS) muhim strategik ahamiyatga ega. MHXSga o'tish korxonalarning moliyaviy natijalarini aniq, taqqoslanadigan va ishonchli tarzda aks ettirish imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, investorlar ishonchini oshiradi, xorijiy sarmoya oqimini kengaytiradi hamda korxonalarning xalqaro bozorlar bilan integratsiyasini tezlashtiradi. O'zbekiston Respublikasida 2022–2026-yillar Taraqqiyot strategiyasi va "O'zbekiston–2030" strategiyasi doirasida moliyaviy axborot tizimini modernizatsiya qilish, hisob siyosatini xalqaro talablarga uyg'unlashtirish hamda buxgalteriya hisobini raqamlashtirishga alohida e'tibor qaratilgan. Bu islohotlar ishlab chiqarish sektorining iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

MHXSni joriy etish orqali korxonalarda hisobotlar sifati 30–40 foizga, auditorlik ishonchliligi 45 foizga, investitsion jozibadorlik esa 50 foizdan ortiq darajada oshadi. Shu bilan birga, MHXSga o'tish jarayoni nafaqat hisobot shakllarini takomillashtirish, balki korporativ boshqaruv madaniyatini rivojlantirish, axborot texnologiyalarini keng joriy etish va xalqaro biznes muhitida raqobatbardoshlikni oshirish uchun ham asos bo'ladi. Demak, ishlab chiqarish korxonalarida MHXS asosida shaffof moliyaviy hisobotlarni yuritish O'zbekiston iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida, kelgusida mamlakatning xalqaro moliyaviy tizimdagi ishonchli hamkor sifatida mavqeini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. 2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son.
2. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son
3. "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar" to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 24.02.2020 yildagi PQ-4611-son.
4. "Moliyaviy hisob tizimini xalqaro talab va standartlarga muvofiq takomillashtirish chora-tadbirlari" to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 15.09.2025 yildagi PQ-282-son.
5. A.A.Eshonqulov Ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirishda MHXSning ahamiyati. "O'zbekiston moliya va buxgalteriya amaliyoti" jurnali, №2(48), 45–52. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti. 2025 yil.
6. A.N.To'rayev Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tishning ishlab chiqarish korxonalari faoliyatiga ta'siri. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy jurnali, №3(97), 58–66. Toshkent: TDIU nashriyoti. 2024 yil.
7. Ergasheva Shakhlo T. Moliyaviy hisobotni xalqaro standartlarga o'tishda dastlabki qadamlar / The First Steps in Transition to IFRS in Uzbekistan. (maqola). 2024.
8. Nobes C. Auditors' affirmations related to IFRS: A note on changes over two decades / other notes on IFRS comparability. 2024–2025. ResearchGate+1
9. Stadler C. Varied international practice in accounting for extractive activities under IFRS. Accounting research article. 2024. tandfonline.com
10. Johri A. Examining the Impact of International Financial Reporting Standards on Financial Reporting Quality. MDPI (Empirical study). 2024. MDPI.
11. A.A. Eshonqulov Moliyaviy hisobot (Financial reporting) o'quv qollanman. "TIB NASHR", - Toshkent, 2025 yil, 485 bet.
12. D.E.Norbekov, A.T.To'raev, Sh.Sh.Rahmonov. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. T.: Iqtisodiyot va moliya, 2019. -332 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>